

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

PROFIT MANAGEMENT IN FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF AN ENTERPRISE

Савіна С.С.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри маркетингу та аграрного бізнесу,
Вінницький національний аграрний університет

Гиренко Ю.В.

викладач економічних дисциплін,
Немирівський коледж будівництва та архітектури
Вінницького національного аграрного університету

У статті розглянуто актуальне питання управління прибутком підприємства. Наведено сутність прибутку, визначено головну мету управління ним. Велику увагу приділено стратегічним аспектам управління прибутком. Встановлено, що ефективне управління прибутком досягається за умови наявності достатньої інформаційної бази для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Ключові слова: прибуток, управління прибутком, фінанси, фінансовий менеджмент, стратегічне управління прибутком.

В статье рассмотрен актуальный вопрос управления прибылью предприятия. Приведена сущность прибыли, определена главная цель управления нею. Большое внимание уделено стратегическим аспектам управления прибылью. Установлено, что эффективное управление прибылью достигается при условии наличия достаточной информационной базы для принятия оптимальных управленческих решений.

Ключевые слова: прибыль, управление прибылью, финансы, финансовый менеджмент, стратегическое управление прибылью.

The current issue of profit management at an enterprise is considered in the article. The essence of profit is given; the main purpose of management is determined. Much attention is paid to the strategic aspects of profit management. It is established that effective profit management is achieved provided there is sufficient information base for making optimal managerial decisions.

Key words: profit, profit management, finance, financial management, strategic profit management.

Постановка проблеми. Сьогодні формування ресурсів є актуальним завданням, що впливає на стратегічну, тактичну та операційну діяльність підприємства. При цьому з огляду на різні аспекти та сфери планування діяльності підприємства найважливішим є процес управління прибутком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність та природа прибутку досліджена багатьма представниками зарубіжної економічної та фінансової науки. Внесок у дослідження зазначеної проблеми зробили такі вчені, як Д. Гелбрейт, Ф. Найт, Дж. Робінсон, Е. Сайке, П. Самуельсон, Р. Харрод, Е. Чемберлін, Й. Шумпетер. Значну увагу питанням формування та використання прибутку підприємств приділено в працях І.О. Бланка, М.Д. Білик, С.М. Баранцевої, С.В. Мішиної та інших вітчизняних вчених-економістів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Прийняття ефективних управлінських рішень потребує достовірної інформації про фінансові результати діяльності, які повинні бути сформовані з урахуванням специфіки господарювання підприємств та їх організаційної структури. Проте без належного науково-прикладного забезпечення та визначення цілісної системи відображення прибутку розв'язати наявні проблеми та підвищити ефективність діяльності вітчизняних підприємств неможливо.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета статті полягає в розробленні шляхів підвищення ефективності управління прибутком підприємства в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прибуток є певним виміром ступеня

досягнення поставленої мети функціонування підприємства. Він формується як приріст капіталу суб'єкта господарювання в певному часовому періоді та одночасно є інтегрованим багатограним об'єктом обліку, який слід розглядати поетапно крізь призму доходів та витрат.

Прибуток – це кінцевий фінансовий результат, що характеризує виробничо-господарську діяльність всього підприємства, тобто становить основу економічного розвитку підприємства. Зростання прибутку створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства, здійснюючи розширене відтворення [1, с. 125].

У Господарському кодексі України зазначається, що прибуток є основним узагальнюючим показником фінансових результатів господарської діяльності підприємства [2].

В найбільш узагальненому вигляді прибуток – це виражений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом та сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності [3, с. 180].

Прибуток є відображенням всіх видів діяльності підприємства, а саме операційної, фінансової, інвестиційної, тому на його розмір здійснюють вплив всі сторони діяльності підприємства. На основі прибутку можна оцінити економічну ефективність діяльності підприємства, а використання показника прибутку як оціночного дає змогу встановити пряму залежність між розміром отриманого ефекту й стимулюванням. Головною метою управління прибутком в системі фінансового менеджменту підприємства є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах. Удосконалення процесу управління прибутком має відбуватись в певній послідовності та відповідати головній меті й задачам ефективного управління ним [3, с. 181–184].

Система управління прибутком забезпечує [3, с. 183–185]:

- максимізацію прибутку та формування відповідно до ресурсного потенціалу підприємства;
- оптимальну пропорційність між рівнем прибутку та рівнем ризику;
- високу якість прибутку, що формується;
- необхідний рівень доходу на інвестований капітал;
- формування відповідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства в перспективі;
- зростання ринкової вартості підприємства;
- ефективність програм участі персоналу щодо прибутку.

Ефективне управління прибутком досягається за умови наявності достатньої інформаційної бази для прийняття оптимальних управлінських рішень. Таку базу формують результати аналізу прибутку, доходів та витрат. Вихідні дані для проведення такого аналізу міс-

тять річна фінансова звітність підприємства та маркетингові дослідження ринку [4, с. 82–84]. Як зазначає Л.В. Бесараба, створення системи обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком є процесом неперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників облікового та необлікового характеру, що будуть використовуватися в процесі планування, аналізування та для прийняття ефективних управлінських рішень [5, с. 10].

Система інформаційних показників повинна не лише відображати загальні обсяги діяльності, розмір та структуру доходів і витрат, але й містити дані про фактори впливу на них. Вагомою та необхідною є інформація щодо елементів вибраної облікової політики, подій після дати балансу, впливу інфляції на фінансові результати діяльності. Звітні показники розмежовуються за ступенем впливу, тобто відбираються найбільш бажані та важливі показники для управління, далі – показники, що впливають на найбільш важливі показники. Аналогічним чином формується система пріоритетів третього рівня [6, с. 74–76].

Формування системи пріоритетів базується на ієрархічному групуванні показників управління прибутком як по підприємству загалом, так і за сферами його діяльності зокрема. Так, сума чистого операційного прибутку залежить від розміру доходів (рівень цін на продукцію, обсяг та структура реалізації), витрат від операційної діяльності та суми податкових платежів (зміна податкової ставки, наявність пільг) [7]. Показники фінансової звітності є наслідком тих управлінських рішень, які прийняло керівництво щодо управління прибутком на основі облікової інформації. Окрім фінансової та управлінської звітності, важливою є оперативна звітність. Вона відображає проблеми формування та використання прибутку.

Ключовими факторами досягнення підприємством стійкої конкурентної переваги є розробка й реалізація ефективної стратегії управління прибутком на основі загальної стратегічної його орієнтації. Розробка дієвої стратегії потребує комплексного впровадження відповідних традиційних і сучасних методів та інструментів. Необхідними умовами для ефективного стратегічного управління прибутком є:

- 1) розробка стратегії діяльності підприємства та стратегічного управління в довгостроковому періоді;
- 2) прийняття рішень з урахуванням стратегії діяльності підприємства;
- 3) наявність сформульованих конкретних цілей діяльності підприємства;
- 4) аналіз та оцінка умов, за яких здійснюється діяльність підприємства, а також чинників, які впливають на остаточні результати діяльності;
- 5) формування ефективної політики з урахуванням правильної оцінки поточної та майбут-

ньої ситуації з точки зору прояву критичних чинників, які її лімітують.

Під час розроблення стратегії управління прибутком необхідно враховувати період його життєвого циклу, поточні та перспективні ключові фактори успіху. Процес управління прибутком повинен відбуватись у визначеній послі-

довності, забезпечуючи реалізацію стратегічної мети існування підприємства.

Таким чином, управління прибутком є сукупністю фінансово-правових та організаційно-технічних механізмів і прийомів обліку, прогнозування, планування та контролю доходів, витрат підприємства з метою забезпечення

Рис. 1. Управління прибутком в системі фінансового менеджменту підприємства

прийняттю рівня рентабельності його діяльності у поточній та довгостроковій перспективі. Йдеться про отримання максимального розміру прибутку в умовах ризику та невизначеності [5, с. 9–10]. Тільки збалансована система управління прибутком здатна забезпечити цілеспрямований, систематичний процес підготовки, оцінювання, відбору та реалізації альтернативних управлінських рішень з усіх питань формування, використання та розподілу прибутку підприємства (рис. 1).

Ефективне управління прибутком є можливим лише за умови існування внутрішнього контролю за основними його показниками як по підприємству загалом, так і в розрізі центрів фінансової відповідальності зокрема. В такому разі формується необхідна структура та створюються форми контрольних звітів, які виступають носіями інформації про фактичні значення показників, розмір відхилень від запланованих даних, фактори та розміри виявлених відхилень, причини, місця та винуватців виникнення найбільш вагомих відхилень. Максимізація прибутку можлива тоді, коли увага керівництва спрямована на виявлення резервів його зростання і, відповідно, зменшення збитку. Для потреб управління прибутком застосовується ціла низка спеціальних систем та методів, що дають змогу отримати кількісну оцінку окремих аспектів його формування, розподілу та використання [1, с. 128–130].

Аналіз літературних джерел [1–7] дає змогу визначити основні задачі управління прибутком:

1) оптимізація обсягу прибутку, який відповідає ресурсному потенціалу підприємства та ринковій кон'юктурі;

2) досягнення максимально можливої відповідності обсягу сформованого прибутку допус-

тимому рівню ризику; між цими параметрами спостерігається прямопропорційна залежність;

3) забезпечення високої якості сформованого прибутку; резерви її зростання повинні бути першими реалізовані за рахунок операційної (поточної) діяльності та реального інвестування чистого прибутку, створювати базу для подальшого розвитку підприємства;

4) формування за рахунок прибутку обсягу фінансових ресурсів, достатнього для розвитку підприємства в майбутньому; ці грошові ресурси доцільно концентрувати в складі фонду накопичення та спрямовувати на фінансування витрат капітального характеру;

5) розроблення ефективних програм участі персоналу в прибутках підприємства для зближення інтересів власників та найманих працівників;

6) створення умов для збільшення ринкової вартості підприємства, яка визначається рівнем капіталізації прибутку; підприємство саме встановлює пропорції розподілу прибутку на капіталізовану та споживану частини; при цьому враховуються умови та завдання господарської діяльності.

Висновки. Таким чином, різні інформаційні показники в системі управління прибутком призначені для визначення факторів впливу на його розмір та використовуються для розроблення концепції розвитку підприємства й стратегічного зростання прибутковості. Запропоновані завдання з управління прибутком дають змогу підсилити ефективність господарської діяльності підприємства у зв'язку із застосуванням комплексного підходу до використання всіх видів ресурсів та впровадження мотиваційного механізму співробітників щодо досягнення фінансових цілей організації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2010. № 28. С. 125–132.
2. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 18. № 19–20. № 21–22.
3. Блонська В.І. Прибуток: особливості його формування та використання в ефективному управлінні підприємством. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.5. С. 179–185.
4. Андрущенко Л.О. Напрямки підвищення ефективності діяльності підприємств торгівлі і громадського харчування. Фінанси України. 2010. № 8. С. 81–85.
5. Бесараба Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення як основна складова управління прибутком підприємства. Вісник національного університету «Львівська політехніка». 2012. № 2. С. 8–11.
6. Бойчук В.А. Моделювання адаптивного управління прибутком підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2010. № 1. Т. 2. С. 71–76.
7. Іщенко Н.А. Факторний аналіз формування прибутку підприємства. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010. № 17. С. 52–59.